

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „Memory: Forgetting and Creating” (Gdańsk, 11-12 września 2014)

Anna KUCHTA

W dniach 11–12 września 2014 na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego odbyła się interdyscyplinarna, międzynarodowa konferencja naukowa „Memory: Forgetting and Creating”. Konferencja, organizowana przy współpracy z University of São Paulo (Brazylia), Federal University of Paraná (Brazylia), McGill University (Kanada) oraz Uniwersytetem Jagiellońskim była już trzecim wydarzeniem należącym do cyklu sympozjów, które odbywają się regularnie na Uniwersytecie Gdańskim (inicjatywa rozpoczęła się międzynarodową konferencją naukową „Solidarity, Memory and Identity”, która odbyła się w 2012 roku, zaś rok później zainteresowani tematem naukowcy mogli uczestniczyć w symposium zatytułowanym „Dreams, Phantasms and Memories”). Każda edycja konferencji poświęcona jest szeroko rozumianemu zagadnieniu pamięci i ma na celu zanalizowanie jej innego aspektu czy wymiaru. Podczas „Memory: Forgetting and Creating” tematem przewodnim były procesy związane z gromadzeniem wspomnień oraz ich zapominaniem – interakcje pamięci i wyobraźni, tworzenie narracji, post-pamięć, negacja, wyparcie, a także pułapki i niebezpieczeństwa związane z pamięcią bądź jej utratą (amnezja, demencja, skleroza). Powtarzając za organizatorami, we współczesnym społeczeństwie człowiek ma bowiem do czynienia z nadmiarem informacji oraz często sztucznymi metodami ich recepcji, zaś wszystko to sprawia, iż pamięć stoi w obliczu zagrożenia¹. Zasadne wydaje się więc – tak z perspektywy naukowca jak i przeciętnego przedsta-

¹Właśc. „In our increasingly fast-paced societies, where information is abundant and its reception is superficial, human memory appears to be an endangered phenomenon”, oficjalne Call For Papers konferencji, [on-line:] <http://memoryforgetting.ug.edu.pl>, [dostęp 19.04.15], [tłumaczenie własne].

wiciela owego ponowoczesnego społeczeństwa – podjęcie próby zbadania, rozpoznania i zrozumienia praw oraz zasad, którym podlega proces tworzenia pamięci.

Korzystając z uniwersalności tematyki, organizatorzy gdańskiego cyklu konferencji o pamięci każdorazowo zwracają się do szerokiego grona naukowców oraz zachęcają do badania motywu przewodniego w ujęciu historycznym, socjologicznym, psychologicznym czy kulturoznawczym, mając nadzieję na wieloaspektowy dialog i porównawczą analizę problematyki. Możliwość interpretacji tytułowego zagadnienia z wielu różnych perspektyw metodologicznych sprawia, że sympozja przyciągają zainteresowanych tematem akademików – literaturoznawców, filozofów, antropologów oraz wielu innych – reprezentując ośrodki naukowe z niemalże całego świata, pozwalając jednocześnie na interdyscyplinarną dyskusję oraz wymianę poglądów w szerokim kontekście nauk humanistycznych. W odbywającej się w 2014 roku edycji konferencji poświęconej kreowaniu pamięci oraz zapominaniu wzięło udział ponad stu naukowców, obok gospodarzy wydarzenie uświetnił również udział gości z Hiszpanii, Francji, Włoch, Indii, Stanów Zjednoczonych, Izraela czy Australii.

Dwudniową konferencję rozpoczęło oficjalne otwarcie, podczas którego prelegentów i słuchaczy powitał między innymi profesor Wojciech Owczarski, jeden z organizatorów wydarzenia oraz reprezentant jednostki poświęconej studiom nad pamięcią na Uniwersytecie Gdańskim. Część merytoryczna konferencji podzielona została na sześć sesji (trzy sesje każdego dnia), z których każda zawierała kilka równoległe odbywających się tematycznych paneli: *The Arts* (Sztuka), *Culture, History and Society* (Kultura, historia i społeczeństwo), *Testimony, Fiction and Storytelling* (Świadectwa, fikcja i opowiadanie), *Psychology, Philosophy and Education* (Psychologia, filozofia i edukacja) oraz *Memory and Literature* (Pamięć i literatura). Każdy z tematycznych paneli koncentrował się na innym odczytaniu zagadnienia pamięci oraz proponował inną metodologię, dzięki czemu zadane przez organizatorów pytanie o naturę i mechanizmy rządzące procesem tworzenia bądź wypierania wspomnień zostało przeanalizowane w świetle różnorodnych teorii i perspektyw badawczych.

Panel *The Arts* poświęcony był manifestacjom pamięci w dziełach sztuki, jej udziale w procesie artystycznym, a także w kinematografii czy fotografii. Prelegenci skoncentrowali się między innymi na zagadnieniach takich jak: pamięć w kontekście dadaizmu i surrealizmu (Sara Hartmann, *Against*

the Future: Connotations of Memory in Dadaism and Surrealism), melancholia w filmie palestyńskim (Sorana Jude, *The Cinematographic Memorialisation of Sumud: Struggle, Melancholia and Identity in Palestinian Films*) oraz na badaniu interakcji między wspomnieniami a materiałem fotograficznym (Tanja Konrad, *Photography as a Medium of Cultural and Individual Memory: An Exemplary Analysis of W.G. Sebald's „Austerlitz”*). Różnorodne przykłady były wstępem do licznych dyskusji, podczas których zgromadzeni referenci oraz słuchacze zastanawiali się wspólnie nad wzajemnym oddziaływaniem pamięci oraz twórczości artystycznej.

Panel *Culture, History and Society* skupiał referaty koncentrujące się wokół historycznych studiów nad pamięcią, pamięci zbiorowej oraz jej roli w społeczeństwie. Najczęściej interpretowaną kwestią okazało się aktualne w globalnym kontekście pytanie o sposób konstruowania historycznej narracji narodowej lub społecznej (Esther Grabiner, *Memory and Memory-Erasure: The People House in Israel and Holocaust Memory*; Daniel Marques Sampaio, *Competing Narratives of Memory in the Regeneration of London's Greenwich Peninsula*; Joseph J. Hughes, *Reconstructing American Kashubia*). Prelegenci pochyliли się także nad funkcjonowaniem pamięci w rzeczywistości wojennej oraz postwojennej (Chun Felix Huang, *Memory and Politics in the Controversy of War Responsibility: The Issue of Comfort Women in Japan, Korea, and China*), zachęcając jednocześnie do dialogu na temat narracji budowanych w oparciu o zbiorowe doświadczenia graniczne.

Panel *Testimony, Fiction and Storytelling* związany był z analizą wspomnień utrwalonych w tekstach kultury, z zagadnieniem tworzenia własnej narracji i autobiografii (Zuzana Fonioková, *Memory and Identity in Fiction and Autobiography*), a także z problematyką postpamięci (Aurelija Dauksaite, *Trauma and Postmemory in Tatiana de Rosnay's Novel „Sarah's Key”*). Prelegenci koncentrowali się również na interpretacji wybranych przykładów prozy oraz poezji, szczególnie popularnym autorem okazał się Vladimir Nabokov, któremu poświęcono aż trzy referaty (Iva Piližota, *Nabokov's Reconstruction and Representation of Cultural Memory in the Novel Lolita*; Irena Książpolska, *The Mirror's Underside: Vladimir Nabokov's Autobiographical Fictions*; Monika Karwacka, *Speak Memory: Nabokov and His Memory Trap*). Ich zestawienie dało początek fachowym dyskusjom na temat twórczości rosyjskiego pisarza.

Panel *Psychology, Philosophy and Education* poświęcony był namysłowi nad pamięcią bądź jej utratą w świetle nauk psychologicznych i filozoficz-

nych, a także refleksji nad powiązaniem między zdobywaniem wspomnień a procesem uczenia. Prelegenci pochyliли się również nad zjawiskiem czasowości (Agnieszka Budzyna-Dawidowska, *Time is the Centre of Existence: Our Brain and Minds Handle the Time*) oraz podjęli próbę analizy chorób związanych z procesem zapominania (Maria Manuela Lopes, *Exploring Representational Strategies on Alzheimer's Studies as a Visual Arts Research Practice in Scientific Laboratories*). Wykorzystując rozważania na pograniczu wielu dziedzin, zgromadzeni uczestnicy oraz słuchacze mogli ponadto wspólnie poszukiwać odpowiedzi na pytania o ograniczenia ludzkiej pamięć oraz o niebezpieczeństwa związane z utratą wspomnień.

Panel *Memory and Literature* skupiał się na interakcjach tytułowego zagadnienia i literatury oraz badał różnorodne kreacje pamięci w prozie i poezji. W gronie zainteresowanych prelegentów i gości rozmawiano między innymi na temat twórczości Harolda Blooma (Bartosz Sowiński, *The Poet Remembers? Harold Bloom on Memory and Forgetting*), Grahama Swifta (Adam Aleksandrowicz, *The False Memory Syndrome in Graham Swift's „Wish you were here”*) czy Toni Morrison (Grzegorz Kotecki, *„Here Stands a Man”: The Power of Community Memory in Toni Morrison's „Home”*). Prezentowane referaty ukazały nie tylko mnogość materiału źródłowego, ale także wielość możliwości przedstawiania wspomnień w literaturze, bogactwo konwencji i pisarskiej fantazji autorów.

Oprócz części teoretycznej konferencji towarzyszyły dwa dodatkowe wydarzenia, które otwierały drugi dzień wydarzenia. Pierwszym z nich był pokaz dokumentalnego filmu *Jugów. Memory and Oblivion. Stories of Resettled Women* (*Jugów. Pamięć i zapomnienie Opowieści przesiedlonych kobiet*) połączony z dyskusją z udziałem Sławomiry Walczewskiej reprezentującą Fundację Kobiecą eFKa. Film powstały na podstawie wywiadów narracyjnych z mieszkankami wsi Jugów (Góry Sowie), stanowił doskonałą ilustrację do teoretycznego namysłu nad pamięcią, ponieważ opowieści bohaterki filmu koncentrują się na ich wspomnieniach z czasów przesiedlenia oraz wymiany ludności w powojennych latach. Drugim wydarzeniem towarzyszącym była prezentacja Montague Ullman Dream Group połączona z demonstracją oraz warsztatami przeprowadzonymi przez Judy B. Gardiner i Massimo Schinco. Organizatorzy dołożyli starań, aby akademicki namysł nad pamięcią i teoretyczne założenia skonfrontowane były z praktycznymi aspektami jej badania, co stworzyło interesującą sytuację dialogu między zwolennikami różnych metodologii.

Nieustająca popularność i sukcesy gdańskiego cyklu konferencji potwierdzają, że tematyka pamięci wciąż wzbudza ogromne zainteresowanie, stanowiąc centralny punkt badań dla wielu naukowców. Pytania o jej naturę, możliwości czy ograniczenia, a także o proces gromadzenia oraz utraty wspomnień wciąż pozostają otwarte i zachęcają do licznych dyskusji. Nie budzi więc zdumienia fakt, iż przygotowana jest już kolejna, czwarta edycja konferencji zatytułowana „Memory, Melancholy and Nostalgia”, która odbędzie się w dniach 17–18 września 2015 roku.

NOTE ABOUT THE AUTHOR

Anna KUCHTA is a doctoral student (Faculty of Philosophy, Jagiellonian University), mostly interested in tracing relations between literature, culture and philosophy; she is currently working on her doctoral thesis focusing on contemporary Polish essays.

Institutional affiliation:
Faculty of Philosophy
Jagiellonian University in Kraków
ul. Grodzka 52,
31-044 Kraków, Poland
E-MAIL: anna.kuchta@uj.edu.pl

